

Szemle

Nagy Olga: Barangolásaim varázslatos tájban (Cigány barátaim között). Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 1994.

Kevés etnikai közösség tarthat számot oly fokozott érdeklődésre, mint a cigányság. Ez érthető is, hiszen ők csoportonként egyaránt felvállalhatják a népi kultúra átmentését vagy nehézségek nélkül adaptálódhatnak a nyugati technika vívmányaihoz, de „sajátságos” megítélésük alig változik.

Ezen mentalitás és életvitelbeli különbségeket szem előtt tartva fogant a sajtáságosan Nagy Olga-i hangvételi könyv, melynek nem titkolt szándéka: a cigányságnál kialakult s a köztudatban mélyen gyökerező negatív kép árnyaltabbá tétele. A szerző a magyarokkal többé-kevésbé együttélő közösségek mesevilágát, életfelfogását vizsgálja. Színes világ elevenedik meg, melyben az egyéni – szociális, morális – sajtáságosan felülemelkedve sajtáságos módon keveredik: archaikus és modern életforma, fantasztikum s hétköznapi realitás, mitikus átélés, valamint gyakorlati gondolkodás.

Nagy Olga könyve tehát – mely a maga bevallása szerint is: „nagyon is személyes hangú, nagyon is szubjektív élménybeszámoló” – harminc év kutatásai során ön-maga számára felfedezett csodálatos érzelmi-szellemi gazdagságú cigányvilágot igyekszik az olvasó számára érzékletessé tenni. Természetesen azzal a reménnyel, hogy állásfoglalása és a közölt ismeretanyag újdonságigénye elősegíti a cigányság pozitívabb megítélését.

Szilveszter Hajnal

Bíró Gábor: Sóvidék népi építészete. Szentendre, 1992. 103. p.

A Magyar Népi Építészeti Archívum kiadványának ötödik számában Bíró Gábor egy olyan vidék népi építészetéről ad áttekintést, melyet az ilyen irányultságú néprajzi kutatások mind a mai napig elhanyagoltak. Sóvidék népi építészetéből kap egy kis ízelítőt az olvasó, gazdag illusztrációs anyaggal szemlélítve a szerző mindazt, amit a fejezetekben tárgyal. Az előszóban Sóvidék rövid településtörténetét, valamint a vidék népességének fejlődéstörténetét tárja az olvasó elé, majd ezután hét fejezeten át tárgyalja a tájegység népi építészetének főbb jellemvonásait, rövid leírásokat adva a települések jellegéről, a házak és gazdasági épületek építőanyagáról, alaprajzi fejlődésükről, a házak díszítésének módozatairól, a gazdasági épületek kihasználásának változatairól, valamint a temetők és kapuk jellegéről, befejezésül pedig a közösségi épületekről kapunk rövid, vázlatos leírásokat.

A fotók és rajzok gazdag anyaga a szerző építészmérnöki végzettségét fémjelezi. E fotók és rajzok segítségével Bíró Gábor vizuálisan érzékelhetőbbé, megfoghatóbbá teszi azt, amit a fejezetekben tárgyal.

Említésre méltó az előszóban megtalálható térkép is, mely segít az olvasónak tájilag elhelyezni a fejezetekben tárgyalt falvakat. Kifogásolható ellenben az, hogy a fotók és rajzok számozatlanok, hiányolható továbbá az, hogy a kiadványban e fotók listája nem szerepel.

Major Levente

Pozsony Ferenc: Az erdélyi szászok jeles napi szokásai. Krónika könyvek. Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 1997. 332 p. 110 fehér-fekete fénykép.

Pozsony Ferenc kötete egy olyan etnikum szokásrendszeréről számol be, amely tárgyi kultúrájának csupán azon nyomai maradtak Erdélyben, amelyeket tömeges kitelepedésük során a szászok nem vihettek magukkal. Itt maradtak falvaik házaikkal, templomaikkal, de ugyanakkor itt hagytak szellemi kultúrájukból olyan elemeket, amelyek az erdélyi magyar és román közösségek folklórájában és szokásaiban fellelhető.

Éppen ezért volt már régóta szükség Pozsony Ferenc kötetére, hogy a további vizsgálatok által, saját, erdélyi magyar kultúránkról teljes képet nyerjünk. Hiszen az együttélés során a kultúrák kisebb-nagyobb mértékben, de biztosan hatnak egymásra.

A szász kalendarisztikus szokások működési szerkezetének körvonalazásához föltétlenül szükséges a szász társadalom intézményeinek a felvázolása, erről olvashatunk a kötet első nagy fejezetében. A későbbiekben tér rá a szerző a szász jeles napok szokásainak bemutatására. A szászok ünnepei, az év első napjával kezdődően és az utolsó nappal bezáróan, kronologikus sorrendben szerepelnek a kötet oldalain. Majd a leírt szokások értelmezését, elemzést is megtaláljuk. A népszokások növényi és tárgyi jelképeire, az idő- és térhasználatára, a funkcióira egyaránt kitér a szerző.

A könyv pozitívumaként értékelhető a benne közölt hatalmas fényképanyag, amely több értékes, régi, mára már dokumentumnak számítható fényképet is tartalmaz, valamint a három nyelvű (román, magyar és szász) helynévjegyzék. Végül pedig a kötetben megtalálható szakirodalom jegyzéket, nyugodt lelkiismerettel minden szokáskutatónak figyelmébe ajánlhatom.

Borbély Éva

Nagy Olga: Szőnyegbe zárt álmok. Két erdélyi szövőasszony művészi pályája. Pro-Print Kiadó, Csíkszereda, 1997

A népi próza különböző műfajaival foglalkozó, mesekutatóként ismert Nagy Olga most egészen új „területtel” foglalkozik. Milyen út vezethetett a meséktől a szőnye-